

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2021

Jakub Stupka

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Proces s Omladinou

Jakub Stupka

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Proces s Omladinou

Jakub Stupka

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Urban

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Martinu Urbanovi za velmi vstřícný přístup, cenné rady a odborné vedení mé práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Obsah

Úvod.....	1
1 Cesta k procesu	4
2 Proces.....	16
2.1 Zahájení procesu	16
2.2 Výsledky.....	20
2.3 Rozsudky.....	26
3 Osudy omladinářů.....	28
Závěr	33
Seznam použitých zdrojů.....	35
Resumé.....	37

Úvod

Rakousko se od druhé poloviny 19. století potýkalo s problémy politického a společenského rázu. Roku 1867 proběhlo vyrovnání mezi Rakouskem a Uherskem, které vedlo ke vzniku tzv. rakousko-uherského dualismu. Nové státoprávní uspořádání oživilo naděje slovanských národů na získání obdobného postavení, jakému se nyní těšilo Uhersko. Mezi tyto oblasti monarchie patřilo i České království. České země nesouhlasily se vznikem Rakousko-Uherska a dualismus vnímaly jako nespravedlivý ústupek maďarskému národu. Tato skutečnost byla jednou z příčin protirakouských nálad, které přetrvávaly až do konce první světové války. Vídeňská vláda se nepříznivou situací pokoušela vyřešit a podnikla několik kroků. Prvním pokusem o utišení situace byly tzv. fundamentální články. Tyto články měly velkou šanci celou situaci zklidnit, ale nakonec nebyly uskutečněny. Druhý pokus byl velmi nešťastný. Šlo o tzv. punktace, jejich návrh se ihned setkal s odporem mladočeských politiků, načež se situace jen zhoršila. Již v 80. letech se v Čechách začala formovat skupina studentů, kteří si říkali pokrokáři. Ti sehráli velkou roli v nadcházejících letech v „boji“ proti rakouské vládě. V 90. letech, i přes veškeré nesouhlasy, došlo k realizaci některých punktačních bodů, což se neobešlo bez odporu. V následujících třech letech došlo k postupné radikalizaci členů pokrokového hnutí. Roku 1893 proběhlo na českém území nespočet demonstrací proti rakouské vládě. Po demonstraci ze 17. srpna 1893 proběhlo rozsáhlé zatýkání. Tato akce byla úmyslně naplánována na den narozenin císaře Františka Josefa I. Veřejný protest, který vyústil k rázným reakcím proti rakouské vládě, vedl nakonec roku 1894 k velkému soudnímu procesu, který v Čechách neměl obdoby.

Cílem této bakalářské práce je vystihnout sled událostí, které vedly k zinscenovanému soudnímu procesu proti smyšlené tajné skupině, která měla údajně nést jméno Omladina. Hlavním cílem práce je však zanalyzovat a popsat samotný průběh soudního procesu a jeho dopady na jednotlivé osoby, které s ním jsou spojeny.

Práce je rozdělena do tří základních částí, které jsou řazeny chronologicky. První kapitola obsahuje základní nástin politických událostí, které se odehrály před rokem 1894. Cílem této kapitoly je čtenáře seznámit s dobou, která předcházela samotnému procesu. Druhá kapitola je věnována již samotnému soudnímu řízení, které se odehrálo roku 1894. Autor se v této kapitole věnuje samotnému procesu. Analyzuje obžalobu, rozebírá výpovědi jednotlivých členů, popisuje průběh soudního líčení a seznamuje

čtenáře s vyřčenými rozsudky. Cílem závěrečné kapitoly je pak představit čtenáři dění po procesu.

Současná česká odborná literatura nenabízí příliš mnoho zdrojů, z kterých by bylo možné vycházet. Tématem se věnuje jen několik odborných článků a knih. Pokud jde o články, velice užitečná byla studie Alexandry Špiritové *Omladináři* (1999) vydaná ve sborníku *Paginae historiae*. Autorka se v tomto článku zabírala i některými demonstracemi, ale především se soustředila na zatýkání a na závěr samotného procesu. Další užitečnou publikací k tématu je studie od Michala Jareše *Omladináři, antimilitaristé a anarchisté ve vězení* (2011), která byla publikována ve sborníku *Zločin a trest v české kultuře 19. století*. Autor se v tomto článku vyjadřuje velice stručně k samotným rozsudkům a větší pozornost věnuje pobytu uvězněných.

Pokud jde o knihy, ze kterých autor čerpal, ty byly spíše staršího data. K těm novějším, patří monografie Jiřího Pernese *Spiklenci proti jeho veličenství* (1988), která byla v podstatě východiskem autorova studia tohoto tématu. Podrobně je v knize popsán vývoj mladých studentů a jejich činnost v klubech. V knize je též zachycen průběh demonstrací a k nalezení jsou zde také osudy jednotlivých osob. Jako velký nedostatek této knihy vidí autor této práce v tom, že se spíše jedná o populárně naučnou literaturu. S tím souvisí i skutečnost, že v knize bohužel chybí poznámkový aparát, odkazy na použité zdroje a rovněž je možné narazit na faktografické chyby.¹ Velice přínosným zdrojem byla také kniha od autorů Antonína Čížka a Aloise Hajna *Proces s tzv. Omladinou* (1894). Jedná se o knihu, v níž autoři zaznamenali veškeré dění v soudní síni. Je zde podrobně popsán průběh jednotlivých jednání a nespočet výslechů. Také je zde uvedeno, jaké byly myšlenky samotných pokrokářů i jejich program jako příslušníků strany pokrokové. Jedná se o výjimečné dílo, které je důkladně zpracované. Ale i zde se objevují nedostatky. Uvedená kniha byla napsána samotnými aktéry procesu, kteří stáli na straně obžalovaných. Je proto psána značně subjektivně. Navíc u těch, kteří hájili stanoviska rakouských úřadů a vlády, nejsou ani uvedena křestní jména, ale pouze příjmení a jejich postavení. Navzdory tomu se však tato kniha díky svému jedinečnému obsahu stala ústředním zdrojem pro druhou kapitolu. Značně přínosnou byla rovněž dobová publikace Josefa Soukupa *Omladináři. Bojovníci a mučedníci za československou samostatnost* (1931). Tato kniha obsahuje stručnou historii pokrokového hnutí. Jedná se o vzpomínky autora, který popisuje dění od 90. let 19. století až do roku 1918. Autor v knize zachytil

¹ Viz s. 286, kde Jiří Pernes tvrdí, že čtení rozsudku proběhlo 14. února, zatímco ve skutečnosti proběhlo až 21. února.

postupný vývoj pokrokového hnutí a samotné mládeže, který vedl k jejich radikalizaci. Zmiňuje se zde i o jednotlivých demonstracích z roku 1892 a 1893. V knize jsou k nalezení např. i písně, které byly populární mezi pokrokovou mládeží. Při zkoumání daného tématu autor využil rovněž knihu Otty Urbana *Česká společnost 1848–1918* (1982), která nejenže podrobně popisuje politické dění, ale velkou pozornost věnuje také dění v říšském a zemském sněmu, jednotlivým volbám, poslancům, klubům atd.

1 Cesta k procesu

Habsburská monarchie v průběhu 60. let 19. století procházela zásadní vnitřní proměnou. Rozsáhlá říše s velmi různorodým národnostním zastoupením se potýkala problematikou státoprávního uspořádání. Nově vzniklý problém se snažila rakouská vláda vyřešit následující možnostmi. Buď měla být zavedena centralizace monarchie, kde se ústředním místem měla stát Vídeň, jako tomu bylo několik let předcházejících. Další idea vedla k zavedení rakouského státu na základě federace, která v českém politickém táboře představovala nej přijatelnější možnost. Třetí variantu představoval tzv. dualismus. K vyřešení této problematiky došlo roku 1867, kdy proběhlo rakousko-uherské vyrovnání, ke kterému se česká společnost stavěla s odporem.²

Nově vzniklý státní útvar se nesešel v Čechách s velkým pochopením. Dualismus byl českým národem chápán, jako velká porážka, která vedla k celkovému zhoršení statusu v rámci Předlitavska. Rostoucí německá politická síla vyvolala v českém národě vlnu vzdoru.³ Byl utvořen spolek tzv. tábory lidu. Tyto tábory se hlásily k husitskému hnutí a svými výroky bojovaly za práva Čechů. Do roku 1870 se uskutečnilo na 150 těchto tzv. táborů. První tábor, který byl uspořádán, se konal 10. května 1868 na hoře Říp.⁴ Rostoucí nepokoje v Čechách přiměly rakouskou vládu, aby přehodnotila své dosavadní kroky a něco podnikla.⁵

Vypjatou situaci se pokoušel vyřešit rakouský císař František Josef I. Zahájil sérii jednání s českými politiky Františkem Ladislavem Reigerem, Aloisem Pražákem a Jindřichem Jaroslavem Clam-Martiničem. Výsledkem jednání byly tzv. fundamentální články. Díky těmto článkům měly Čechy dostat omezenou autonomii a na oplátku uznat rakousko-uherské vyrovnání. Navíc mělo dojít k obnově české vlády, která by byla zastoupena českým dvorským kancléřem. K oficiálnímu podepsání fundamentálních článků došlo 12. září 1871.⁶ Proti článkům se snesla velká kritika z německé opozice, ale také i z dalších států monarchie. Rakouský císař, který byl pod značným tlakem, z tohoto důvodu nechal fundamentální články zrevidovat. Po proběhlé kontrole zmíněných článků se císař František Josef I. rozhodl od dohody odstoupit.⁷

² RANDÁK, Jan a kolektiv, *Dějiny českých zemí*, Praha 2016, s. 224–225.

³ KŘEN, Jan, *Konfliktní společenství. Češi a Němci 1780–1918*, Praha 2013, s. 161.

⁴ VOJTĚCH, Tomáš, *Mladočeši a boj o politickou moc v Čechách*, Praha 1980, s. 19.

⁵ AGNEW, Hugh, *The Czechs and the Lands of the Bohemian Crown*, Stanford 2004, s. 212–214.

⁶ Tamtéž, s. 215.

⁷ KŘEN, s. 168.

Odstoupení od fundamentálních článků posílilo protihabsburské smýšlení českých politiků. Obrátili se k politice tzv. pasivní rezistence, ale ukázalo se, že navrátit se k tomuto způsobu politikaření nebyl vhodnou volbou a stal se neúčinným. Přístup předních politických zastupitelů donutil několik členů k odštěpení se od Národní strany a utvořit stranu novou. Roku 1874 tak vznikla Národní strana svobodomyšlná, jejíž členové byli známí jako mladočeši.⁸

Ke konci 80. let se čeští politici uvědomili, že pasivní politikou toho příliš nedosáhnou, a proto přešli k aktivnější politice. Aktivnější přístup jim vydržel do první poloviny 80. let. Od druhé poloviny se vůdčí postavení Národní strany začalo postupně rozpadat a do popředí české politiky začali pronikat mladočeši. Zlomovým bodem pro staročechy byla jednání ve Vídni z roku 1890 o tzv. punktace. Těchto jednání se zúčastnili staročeši. Mladočeši nebyli k jednáním pozváni. Výsledkem bylo představení jedenácti bodů, které měly vyřešit velmi diskutované téma o česko-německém vyrovnání. Ve Vídni brali punktace za velké vítězství, ale v Čechách tomu již tak nebylo. Již v únoru 1890 proběhla realizace 6. a 7. bodu, které vyvolaly v Čechách rozruch. Jednalo se o vymezení obvodů okresních a krajských soudů a o reorganizace vrchního zemského soudu. Mladočeši proto v březnu 1890 zahájili program vedený proti vídeňské punktaci a staročeské politice.⁹ Nakonec základní smysl punktací nebyl zrealizován a pouze se povedlo uplatnit jen některé body. Zatímco situace kolem punktací navýšila politickou sílu mladočeské strany, staročeši se potýkali s velkým politickým úpadkem. Roku 1891 potvrdili mladočeši své postavení nad staročechy v říšských volbách, kde drtivě zvítězili.¹⁰

Nepříznivé politické a společenské poměry v Čechách donutily studenty k vytvoření hnutí, které by se pokusilo o změnu. Pokrokové hnutí vzniklo ve druhé polovině 80. let 19. století. Velkou část hnutí tvořila skupina české inteligence, mezi kterou se řadil například Antonín Čížek (1865–1897) student práv a talentovaný novinář, jehož cílem bylo zasvětit život politice. Vyrůstal v rodině Julia Grégra, což mu umožnilo dostat se na místo tajemníka mladočeské strany. Dalším byl kupříkladu Antonín Hajn (1868–1949) svá studentská léta věnoval filozofii. Na rozdíl od svých kolegů, kteří měli nadání v řečnictví a byli zdatní v politice, on vyčníval svým psaným projevem. Měl bratra Aloise Hajna, který vynikal jako spisovatel a novinář. Dále Alois Rašín (1867–1923),

⁸ AGNEW, s. 216.

⁹ URBAN, Otto, *Česká společnost 1848–1918*, Praha 1982, s. 395–397.

¹⁰ Tamtéž, s. 394–400.

který své studie strávil na právnické fakultě, byl velmi sebevědomý a bouřlivý. Již v mládí projevoval známky silného a rázného politika. Nakonec Karel Stanislav Sokol (1867–1922), který se vydal podobnou cestou jako jeho kolegové a začal se věnovat studiu filozofie v Praze. Podobně jako jeho kolegové byl velmi schopným řečníkem, ale především se projevoval jako veliký literární znalec. Byl velkým kulturním milovníkem. Zasloužil se o popularizaci světové literatury mezi českými čtenáři. Výše zmíněný pánové patřili k předním postavám hnutí.¹¹

Ke hnutí se nepřidávala mládež pouze z řad studentů. Našli bychom tam i dělnickou mládež, kterou zastupoval Antonín Pravoslav Veselý (1873–1904). Stal se zároveň další hlavní osobností hnutí. Do pokrokového hnutí přicházelo postupně více známých osobností: Stanislav Kostka Neumann, František Modráček, Josef Škába a mnoho dalších.¹²

Pokrokové hnutí se postupně zdokonalovalo a vyvíjelo. Od založení do roku 1889 se jejich činnost zaměřovala primárně na záležitosti týkající se univerzity a studentů obecně. Od roku 1890 do roku 1891 je možné zpozorovat změnu v zájmech. Více se začali soustředit na dění ve vnitřní politice a představují se jako součást mladočeské strany. V této době se z pokrokového hnutí stává pokroková strana.¹³ Program pokrokové strany kladl důraz na národ, ale i na jednotlivce. Každý národ, i ten český, měl být politicky samostatný, čehož chtěli pro Čechy docílit obnovením českého státního práva. Přáli si, aby byla utvořena federace, která by byla založena na občanských svobodách, v níž by se zajistila práva méně početným národům. Dále bojovali za úplnou svobodu společnosti, slova, tisku, shromažďování a o všeobecné hlasovací právo bez rozdílu pohlaví od jedna-dvaceti let. Jedním z dalších požadavků bylo, aby úředníci byli osobně zodpovědní za jakékoliv porušení zákona. Dále možnost volit soudce a mít bezplatné soudnictví. V programu hovořili o otázce militarizační. Požadovali, aby byl zrušen systém stálého vojska a nahradilo jej vojsko lidové. Nevyhnuli se ani otázce určité autonomie, a to především ve sféře vzdělávací. Jednalo se o bezplatné školství od obecné až po vysoké školy, které by byli přístupné všem bez ohledu na pohlaví.¹⁴ Za tyto

¹¹ BOROVIČKA, Michael, KAŠE, Jiří, KUČERA, Jan, BĚLINA, Pavel, *Velké dějiny země Koruny české. Svazek XII. b*, Praha 2013, s. 68–70.

¹² Tamtéž, s. 68–70.

¹³ Tamtéž, s. 72.

¹⁴ ČÍŽEK, Antonín, HAJN, Alois, *Proces s tak zvanou Omladinou*, Strakonice 1894, s. 19–20.

požadavky bojovali pokrokaři v následujících letech 1892 a 1893, kdy jejich politická angažovanost rostla a spolu s tím se jejich přístup více radikalizoval.¹⁵

Rostoucí radikalismus vzbudil v pokrokovém hnutí ráznější projevy nesouhlasu vůči rakouské vládě v politických, sociálních a kulturních otázkách. První akce proběhla v listopadu roku 1892, která předznamenávala bouřlivý průběh v následujících měsících. Dne 1. listopadu svou nespokojenost vyjádřila skupina lidí společně s Václavem Čížkem.¹⁶ Na Olšanských hřbitovech u hrobu Karla Havlíčka, kde ponechali kartičky s protivládními postoji a hesly, v nichž se projevovalo národní citění: „*Hus slovem, Žižka palcátem, Havlíček vzdorem – my dynamitem!*“¹⁷ Nedlouho poté se šestého listopadu uskutečnila demonstrace, které se zúčastnilo na 2000 osob, na Bílé hoře a její průběh byl ukončen střetem s policejními složkami. I přes zkušenost s policií se lidé opět sešli o dva dny později na stejném místě, kde náležitě uctili výročí bitvy na Bílé hoře.¹⁸

Do této chvíle se protesty nesly v duchu nesouhlasných projevů a vydáváním protimonarchistických tezí v časopisech. Zřídka kdy docházelo k tvrdším střetům s pořádkovými složkami. Ke zlomu průběhů demonstrací došlo v nadcházejícím roce 1893.¹⁹

Dne 2. února došlo k reakčnímu protestu proti kléru, které útočilo na památku zesnulého Jana Nerudy. Iniciátory této akce byli Karel Stanislav Sokol, Alois Rašín, Antonín Hajn. Akce se zúčastnilo na několik stovek lidí, kteří chtěli uctít památku českého literáta a posléze se vyjádřit k článku, který byl sepsán klerikální skupinou v časopise *Vlast'* zastupovaný katolickým knězem Tomášem Škrdlem. Článek sepsaný církevní skupinou, měl výhrady proti pokrokovým myšlenkám Jana Nerudy. Únorový protest se zprvu nesl v klidném duchu. To bylo ale pro mladé lidi příliš neuspokojující a proto se přesunuli na Komenského náměstí, kde bydlel Tomáš Škrdle. Lidé nezůstali pouze u slov a začali rozbíjet kameny okna bytu.²⁰

Policie s potlačením demonstrace měla velké potíže, účastníci se nebáli použít vlastních zaťatých pěstí a zaútočit na policii. V jednu chvíli byli policisté nuceni ustoupit davu a vyčkat na posily. Po čase se podařilo zjednat v pražských ulicích na nějakou dobu

¹⁵ BOROVIČKA a kol., s. 72.

¹⁶ Václav Čížek z Říčan byl písařem advokátní kanceláře mladočeského politika. PERNES, Jiří, *Spiklenci proti jeho veličenstvu*, Praha 1988, s. 186.

¹⁷ SOUKUP, Josef, *Omladináři. Bojovníci a mučedníci za československou samostatnost*, Praha 1931, s. 121.

¹⁸ ŠPIRITOVÁ, Alexandra, *Omladináři*. In: *Paginae historiae*. Sborník Státního ústředního archivu v Praze., Praha 1999, s. 86–87.

¹⁹ URBAN, s. 432.

²⁰ PERNES, s. 187–188.

pořádek. O deset dní později se uskutečnil pohřeb mladočeského politika Aloise Pravoslava Trojana. Po pohřbu se skupina studentů vydala na Karlovo náměstí, kde vyjádřila podporu mladočechů.²¹

Květnové demonstrace vypukly 15. dne. Na tento den připadají oslavy svatého Jana Nepomuckého, čehož využili ve svůj prospěch pokrokaři. Demonstraci uskutečnili na Karlově mostě, kde se nachází jeho socha. Účastníci demonstrace se pokusili svrhnout sochu svatého Jana Nepomuckého do Vltavy, a tím vyjádřit protiklerikální postoj. Shození sochy se jim nepodařilo. Došlo pouze k rozbití hvězdiček na jeho svatozáří.²² Poté, co poškodili sochu svatého Jana, se demonstranti přesunuli k Smetanovu nábřeží.²³ Na místo, na němž se nachází pomník Františka I. U pomníku bývalého českého krále a rakouského císaře, lidé projevili své rozhořčení proti habsburské dynastii a následně zneuctili sochu děda Františka Josefa I., které byla uvázána oprátka kolem krku. Po tomto zostuzení se demonstranti přesouvali zpět ke Karlovu mostu, ale tam již jim zatarasila cestu policie a posléze je rozehnala.²⁴

V kruzích pokrokového hnutí byl 15. květen velkým úspěchem v prosazení svých názorů. Ponechání lana na soše Františka I., vyvolalo v Rakousku větší zájem o situaci, která probíhala v Praze, a z tohoto důvodu musel zasáhnout místodržitel František hrabě Thun²⁵. František hrabě Thun se snažil zamezit šíření zpráv o protestech na Smetanově nábřeží, načež byla zavedena cenzura tisku a docházelo k zabavování těch zahraničních novin, které obsahovaly zmínku o květnové demonstraci.²⁶

Podnikavost, ve věci protestní, nevycházela pouze ze samotného hnutí, ale též z Národní strany svobodomyšlné, která využívala jejich radikalismu pro své politické účely. Jednou takovou akcí, podporovanou mladočechy, se uskutečnila ve dnech šestnáctého a sedmnáctého května. V oněch dvou dnech na Českém zemském sněmu²⁷ pokračoval boj o punktace, které vyvolávaly v Českém království silnou nevoli.²⁸

Do čela vedení protestů, z 16. a 17. května, byl zvolen Antonín Čížek. Přesný počet zúčastněných není znám, ale hovoří se přibližně o dvaceti až třiceti lidí, mezi nimiž byli například: Antonín Čížek, Václav Čížek, Antonín Hajn, Stanislav Kostka

²¹ Tamtéž.

²² SOUKUP, s. 121.

²³ Dříve známo pod jménem Františkovo nábřeží.

²⁴ PERNES, s. 189.

²⁵ Celým jménem František Antonín hrabě Thun-Hohenstein, byl ve funkci českého místodržícího v letech 1889–1896 a 1911–1915. URBAN, s. 688.

²⁶ PERNES, s. 190.

²⁷ Kníže Jiří Kristián Lobkovic zemským maršálkem. URBAN, s. 680.

²⁸ Tamtéž, s. 416–417.

Neumann,²⁹ Alois Rašín, Karel Stanislav Sokol a mnoho dalších.³⁰ Tato poměrně početně malá skupina dokázala dostatečně předvést, jaký význam pro ně mají punktače.³¹ Při protestech došlo k poničení sídla rodu Lobkoviců, místodržitele Františka hraběte Thuna a šlechtického kasina v Celetné ulici.³²

Dne 1. července roku 1893 proběhla pouť k mohyle husitského kněze Prokopa Velikého a byla uctěna památka bitvy u Lipan. Této a následujících akcí, i akcí předešlých, se zúčastnili, jak členové pokrokového hnutí či některé osobnosti politické strany mladočeské, ale i členové dělnické mládeže.³³ Dne 11. června proběhl nepříliš úspěšný politický tábor na hoře Říp.³⁴

Dne 18. června se sešel tábor lidu, svolaný sociální demokracií, do dnes již zaniklých zahrad Kanálka. Na tomto sjezdu měla proběhnout diskuze zabývající se tématem všeobecného, rovného hlasovacího práva. To nebylo policií povoleno takže, když se účastníci vydali na pochod směrem k Olšanským hřbitovům, došlo ke střetu s policejními složkami. Policisté byli nuceni ustoupit před rozvášněným davem, který je hojně zasypával kamením, do prostoru Olšanského hřbitova, kde se ukryli a vyčkávali na posily. Příchodem pomocných oddílů se podařilo rozehnat a ukončit nepovolenou akci. Téhož dne, na protest, byla vytlučena okna policejní stanice na Žižkově.³⁵

Dne 26. června bylo uspořádáno jedno z dalších lidových shromáždění. Odehrálo se nedaleko Prahy v Říčanech.³⁶ Na shromáždění vystoupilo několik řečníků, mezi kterými se objevili radikální členové z Národní strany svobodomyslné. Mladočeští politici Josef Kliment a Karel Černohorský svými protimonarchisticky laděnými projevy vzbuzovaly v lidech nadšení. Po ukončení řeči mladočeských politiků bylo předáno slovo Aloisi Rašínovi, který promluvil k shromážděným takto: „*Připadá mi na mysl malý obrázek. Viděl jsem jednou, jak pronásledovaní synové Slovače, ubozí dráteníčkové, nesli na ramenou špatně sklížený betlém. Jednoho z nich to tlačilo do ramen, otrásl betlémem a špatně sklížené figurky se rozsypaly.*“³⁷ Touto řečí bylo naznačeno, že český národ dál nebude nést tíhu rakouské vlády. Projev samotný sklídl velké ovace a při předávání řeči,

²⁹ Český básník a publicista. Tamtéž, s. 681.

³⁰ SOUKUP, s. 122.

³¹ WEIGERT, Bořivoj, ZIEGLOSER, Jan, *Omladina: 25 let po procesu.*, Praha 1919, s. 19.

³² PERNES, s. 190–191.

³³ ŠPIRITOVÁ, s. 86.

³⁴ PERNES, s. 191.

³⁵ SOUKUP, s. 123.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ PERNES, s. 192.

Karlu Stanislavu Sokolovi, se v celém sále nesla fráze: „*My to shodíme!*“³⁸ Ten navázal na slova svého kolegy následovně: „[...] *Jsme Rakušany jen na výpověď! Není-li tu sborů na ochranu našich práv, musíme se obrátit k tomu, z jehož vůle dosavadní sbory parlamentární povstaly, ku panovníkovi a vyjeviti mu, že všech těch křivd dále snášeti nechceme!*“³⁹ Toho všeho byla přítomna policie, která musela zasáhnout proti řečníkům, kteří provolávali myšlenky ostře se stavící se proti rakouské vládě, tužby mířené k získání autonomie pro české země na úkor rakouské monarchie.⁴⁰

Jedna z dalších demonstrací, která proběhla 2. července, navazovala na události z 18. června. Opětovně byl svolán tábor lidu.⁴¹ Hlavním programem tohoto sjezdu bylo, i nadále, jednání o všeobecném, rovném hlasovacím právu. Ale i tato akce nebyla povolena, proto došlo ke střetu s policií ve Strašnicích.⁴² O tom, jak probíhala výše zmíněna akce, Národní listy⁴³ informují takto: „[...] *Mezi dělníky vtrhli vojáci a strážníci s puškami a rozháněli je na všechny strany. Jeden zástup dělníku byl proto, že se ihned nerozešel, vojskem obklopen a všichni dělníci do jednoho zatčeni. Bylo jich celkem 88 a mezi nimi i 4 ženy [...]. V nejbližším okamžiku poskytovala řepná pole obraz hrůzy a zděšení [...].*“⁴⁴

Několik zadržených bylo nakonec pro nedostatek důkazů propuštěno a zbytek po měsíci vyšetřovací vazby byl 13. července předveden před soud.⁴⁵ Celkem 33 obžalovaných bylo odsouzeno ke třem dnům pobytu ve vězeňské cele a zbytek osob získalo svobodu.⁴⁶

Červencová demonstrace a její následné potlačení, vyvolalo mezi lidmi silné opovržení vůči policii a habsburské monarchii. V ulicích vzrostl počet útoků proti symbolům rakouské moci, které lidé vnímali jako prvek, vyjadřující nerovného postavení.⁴⁷ S těmito útoky se snažila vypořádat pražská městská rada tím způsobem, že navrhla zrušit dvojjazyčné tabule v pražských ulicích, které měly být nahrazeny čistě českými názvy, ale to bylo odmítnuto Taaffeho⁴⁸ vládou dne 7. srpna. Eduard Taaffe byl

³⁸ Tamtéž.

³⁹ URBÁNEK, Jan, *Omladina. Úvodní poznámky při zahájení výstavy pokrokového hnutí a procesu s Omladinou*, Praha 1934, s. 18.

⁴⁰ PERNES, s. 192–194.

⁴¹ ŠPIRITOVÁ, s. 86.

⁴² SOUKUP, s. 123–124.

⁴³ Listy založené členem mladočeské strany, Juliem Grégrem, roku 1861. RANDÁK a kol., s. 225.

⁴⁴ Cit. SOUKUP, s. 124.

⁴⁵ WEIGRT, ZIEGLOSER, s. 86.

⁴⁶ SOUKUP, s. 125.

⁴⁷ Tamtéž, s. 126.

⁴⁸ Eduard Taaffe byl ministerským předsedou od roku 1879 až 1893. URBAN, s. 688.

pobouřen situací v Českém království. Z tohoto důvodu se obrátil na českého místodržitele Františka hraběte Thuna, aby urovnal nežádoucí vývoj v neklidné Praze.⁴⁹

Vzrůstající tlak v pražských ulicích dosáhl svého pomyslného maxima v předvečer císařských narozenin, kdy se konaly oslavy k události.⁵⁰ Program císařských narozenin byl znám několik dní před samotným zahájením, čehož využili pokrokaři k důraznému připomenutí českých požadavků habsburskému domu. Centrem příprav hnutí se stala redakce Nových proudů, odkud bez zastavení přicházeli a odcházeli lidé, kteří donášeli pokyny a zprávy o probíhajících přípravách. Tento průběh vedl i k růstu agitace mladých lidí v jednotlivých klubech, kde se konala jednotlivá zasedání. Z toho nejdůležitější zasedání se konala 13. a 15. srpna. Docházelo zde k debatám o sociálních požadavcích dělnické skupiny. Dále se hovory přesouvaly k zavedení všeobecného volebního práva a k dalším politickým otázkám.⁵¹

Policie o rostoucím počtu mladých lidí, srocujících se kolem hnutí, měla povědomí a snažila se na tuto situaci zareagovat. Rozhodla se vyslat několik policistů v utajení, aby pronikli do řad mládeže a získala patřičné informace z jednotlivých schůzí. Policie se snažila odhalit plány pokrokařů, kteří měli v úmyslu narušit průběh slavnostního dne, ale marně. Pokrokařům se do poslední chvíle podařilo utajit své plány.⁵²

Příchodem 17. srpna započaly oslavy podle připraveného programu. Na Staroměstském náměstí se sešly velmi početné davy, mezi kterými byli připraveni členové hnutí, kteří čekali na zahájení vojenské hudby.⁵³ Vojáci zahráli tóny císařské hymny a tím dali znamení pro demonstranty. Náhle se z davu roznesly pokřiky, nadávky a pískot směrem k vojenské kapele, které utlumily hudbu. Současně s těmito projevy, kolovaly v davu letáky s protihabsburskými hesly.⁵⁴ Jan Ziegloser, ve spolupráci s Václavem Čížkem, vytvořil a namnožil letáky protestního rázu.⁵⁵

S tím, čím pokrokaři vyrukovali na slavnostní zástup, úřady nepočítaly a neměly prostředky, jak na to zareagovat. Vojenští hudebníci byli nuceni davu ustoupit a přesunout se k bezpečnějšímu místu. Nikdo nebyl schopen zastavit rozvášněné davy, které pochodovaly za vojáky. Při průchodu Celetnou ulicí demonstranti vytloukli okna

⁴⁹ ŠOLLE, Zdeněk, *Století české politiky. Od Palackého k Masarykovi*, Praha 1998, s. 128.

⁵⁰ URBAN, s. 432.

⁵¹ PERNES, s. 202–203.

⁵² Tamtéž.

⁵³ SOUKUP, s. 126.

⁵⁴ ŠOLLE, s. 128–129.

⁵⁵ PERNES, s. 204.

šlechtického kasina.⁵⁶ Posléze se vojenští hudebníci přiblížili k branám karlínských kasáren, kde našli úkryt před demonstranty, kteří se následně přesunuli k Jungmannovu náměstí. Zde se již dokázaly zformovat policejní oddíly. Policii se nepodařilo rozehnat demonstranty, ale pouze je vytlačit na Karlovo náměstí. Vyhrocená situace v pražských ulicích trvala dlouho do noci. Druhého dne pokračoval program na oslavu narozenin císaře Františka Josefa I. a tentokrát se obešel bez vážnějšího narušení. Demontrace, ale nezůstaly bez odezvy a v Praze započala rozsáhlá zatýkání, která trvala do konce roku 1893.⁵⁷

Již před událostí ze 17. srpna měla policie podezření, že akce proběhlé roku 1893 má na svědomí tajný spolek.⁵⁸ Do čela pátrání byl vybrán policejní komisař Václav Olič.⁵⁹ Dne 7. srpna byl zatčen František Legner. František Legner pod nátlakem vyšetřovatelů vypověděl, že existovala tajná společnost označující se jako Parta. Dále do spisu bylo uvedeno, že tento tajný spolek čítal na několik stovek členů. Primárním úkolem této společnosti bylo vyvolávat rozruch v pražských ulicích. I když ve spisu najdeme údajný název skupiny, tak v textech je tato skupina označována jako Omladina a František Legner byl nakonec též mezi obviněnými z členství v Omladině. Tímto způsobem policie získávala informace o údajném tajném spolku. O čtyři dny později si policie přišla pro Josefa Šeráka. Výpověď Josefa Šeráka se téměř nelišila od výpovědi Františka Legnera, ve které se také objevuje zmínka o tajné společnosti. Tyto dvě výpovědi se staly základem pro hromadná zatýkání členů tzv. spolku Omladina.⁶⁰ Několik dnů po oslavách císařských narozenin proběhla početná zatčení těchto a mnoho dalších lidí: Antonín Holzbach,⁶¹ Stanislav Kostka Neumann, Antonín Pravoslav Veselý, Jan Ziegloser,⁶² Václav Čížek, František Modráček. U všech zatčených byly následně provedeny domovní prohlídky.⁶³ Zadržení byli převáženi do novoměstské trestnice, mezi zatčenými spíše známá jako

⁵⁶ SOUKUP, s. 127.

⁵⁷ PERNES, s. 206–207.

⁵⁸ ŠPIRITOVÁ, s. 87.

⁵⁹ Václav Olič byl český policejní úředník, který od 70. let 19. století pracoval pod rakouskou policií a za vedení vyšetřování byl jmenován dvorním radou. TOMEŠ, Josef a kolektiv, *Český biografický slovník XX. století. II díl*, Praha 1999, s. 488.

⁶⁰ SOUKUP, s. 128–129.

⁶¹ Podle tohoto muže byl úředně proces pojmenován následovně: Proces s Antonínem Holzbachem a soudruhy. Tamtéž, s. 131.

⁶² Při domovní prohlídce policie našla hektograf usvědčující ho z účasti na srpnové demonstraci a deník, ve kterém Ziegloser zachycoval dění na schůzi pokrokového hnutí. Deník posloužil policii k utvrzení existence tajného spolku a k dalším zatčením. ŠPIRITOVÁ, s. 86–87.

⁶³ PERNES, s. 212–213.

novoměstská Bastila.⁶⁴ Vězeňské prostředí pro většinu z nich bylo něco, s čím se do té doby nesetkali a tom, jaké měli pocity z novoměstské trestnice, se rozepsal Stanislav Kostka Neumann: „*Hroznou věcí v kriminálech a podobných zajisté velmi racionelních ústavech pro povznesení lidského rodu jsou chodby. Vězeňské peklo v civilisovaných zemích není tak odporé jako toto jeho předpekli [...]. Je to odporé a nekonečné. I když jste zcela neromanticky založení, nedivili byste se, kdybyste se náhle propadli tajnými padacími dvířky do jámy naplněné kostmi vašich předchůdců.*“⁶⁵

Nově vzniklý problém byl v osobě Rudolfa Mrvy. Rudolf Mrva, syn rukavičkáře, byl poněkud zvláštní osoba. Byl popisován, jako člověk od přírody nehezkého zjevu s velmi nedůvěryhodným chováním. Dne 21. března 1893 byl Rudolf Mrva postaven před soud z důvodu tajného spolčování. Od roku 1890 byl v čele spolku „Podzemní Praha“ odkud vedl svou tajnou činnost. Nakonec byly žaloby, proti němu vyřčené, staženy.⁶⁶ Je možné, že od této doby započala Mrvova spolupráce s policií. Rudolf Mrva se též zúčastnil několika schůzí a demonstrací pokrokové strany, ale nakonec byl z jejich řad vyloučen pro podezření, že donáší informace policii. Jak se ale později ukázalo, měli pravdu. Mrva se zasloužil o nemalé rozšíření spisu zaměřeného na údajný tajný spolek a patřil k nejdůležitějším svědkům rakouské policie. Důvodem, proč se rozhodl podrazit své kolegy z pokrokového hnutí, byla možná pomsta anebo jeho nenasytá touha po pozornosti, která ho přiměla stát se policejním donašečem a provokatérem, který zapříčinil svými smyšlenými výpověďmi, že několik mladých lidí bylo vyslýcháno a uvězněno za mřížemi. Jeho sobecké chování se mu ale nakonec vymstilo.⁶⁷

Tyto snahy stabilizovat dění v Praze formou početných zatčení se nesešlo s pochopením. Proti hromadnému zatýkání pokrokáři svolávali schůze, na nichž projevovali podporu mířenou ke svým zadrženým kolegům. Nejvýznamnější schůze proběhla 3. září. Sjezd se uspořádal v Lužci nad Vltavou, kterého se zúčastnil Eduard Grégr,⁶⁸ Alois Rašín a Karel Stanislav Sokol. Účast na tomto sjezdu byla hojná, odhaduje se kolem 2000 osob, jež si přijely poslechnout přední zástupce mladočeské strany. Rakouské úřady byly znepokojeny konáním tohoto sjezdu. Možné nebezpečí si též uvědomoval okresní hejtman. Obavy vyplývaly z možného opakování události ze 17.

⁶⁴ JAREŠ, Michal, *Omladináři, antimilitaristé a anarchisté ve vězení*. In: Zločin a trest v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 30. ročníku symposia k problematice 19. století, Praha 2011, s. 107.

⁶⁵ NEUMANN, Stanislav Kostka, *Politická epizoda: Trochu vzpomínek na hnutí pokrokové a tak zvanou Omladinu*, Praha 1911, s. 48–49.

⁶⁶ ČERNÝ, Karel, *Rudolf Mrva. Pokud lze vraždě jeho příkládati význam politický?*, Praha 1894, s. 14.

⁶⁷ Tamtéž, s. 5–7.

⁶⁸ Člen Národní strany svobodomyšlné. V letech 1886–1901 poslanec říšské rady. URBAN, s. 673.

srpna. Z tohoto důvodu se stavěl proti povolení sjezdu, ale nakonec byl omezen zákonem a tím donucen ho schválit. Další vrásky na čele mu přidělávala osoba Eduarda Grégra, od kterého očekával, že své projevy bude vést v silném protimonarchistickém duchu.⁶⁹

Jako první slovo na shromáždění dostal Eduard Grégr. Ten svým projevem nepodpořil akci ze 17 srpna, ale hovořil o více nebezpečném tématu, kterého se hejtman obával. Eduard Grégr se dovolával české samostatnosti. V části projevu, v němž hovořil o nástupu habsburského rodu na český trůn, se z davu ozvalo: „*Bohužel*“.⁷⁰ Takovýto průběh pro rakouského úředníka byl těžce snesitelný. Rozhodl se povolát četníky za účelem rozpustit shromáždění. To se nepovedlo a až po zásahu Karla Stanislava Sokola se podařilo uklidnit rozvášněný dav. Karel Stanislav Sokol rozhodl schůzi rozpustit a přesunout ji na jiné místo, ale ani přesunutí schůze nezabránilo dalšímu policejnímu zásahu.⁷¹

Vzrůstající radikalismus, jak v politické sféře, ale i tak mezi občany, čím dál více znepokojoval rakouské úřady. Především tehdy, když se nepokoje začaly přesouvat i do ostatních měst. Demonstrace, které proběhly v druhé polovině roku 1893, byly velkým varováním.⁷²

Poslední z rozhodujících protestů, které vyvolaly v rakouské vládě přísnější odpověď, proběhly 12. září. Tento den byl od roku 1871 využíván k připomenutí rakouské vládě o nesplněném císařském reskriptu. Uskutečnilo se na 600 nepovolených reskriptových schůzí nejen v Praze. Do Prahy bylo ze strachu povoláno několik oddílů pořádkových složek, ale k ničemu vážnému, jako tomu bylo v předchozích měsících, nedošlo.⁷³ Rakouská vláda, ale musela zareagovat na situaci v Praze. Rozhodla se k radikálnímu kroku a ze dne 12. na 13. září nechala vyhlásit výjimečný stav nad Prahou a okolím. Dne 14. září byla zakázána činnost několika spolků a některým byla pouze činnost omezena. Podobné zpřísnění se týkalo též tisku, kde došlo k silné cenzuře. Díle se v ulicích navýšil počet policistů k ochraně proti případným nepokojům.⁷⁴

Narostl i počet zadržených. To se nevyhnulo ani českým vzdělavcům, kteří v tomto čase byli zatýkáni v nemalém počtu. Mezi zadrženými byl Antonín Hajn, zadržen 12. září, Karel Stanislav Sokol, zatčen 23. září, Josef Škába, zatčen 29. září, Alois Rašín,

⁶⁹ PERNES, s. 214–216.

⁷⁰ Tamtéž, s. 216.

⁷¹ Tamtéž, s. 216–218.

⁷² Tamtéž.

⁷³ SOUKUP, s. 129–130.

⁷⁴ ŠPIRITOVÁ, s. 89.

zatčen 6. října.⁷⁵ Uvěznění těchto mladých mužů zvýšilo zájem předních českých politiků z říšské rady a navázali s nimi kontakt. Tomáš Garrigue Masaryk byl v častém kontaktu s Antonínem Hajnem. Po zdlouhavých výsleších probíhajících necelých pět měsíců bylo ukončeno 9. prosince předběžné šetření, ze kterého vznik obžalovací spis čítající na 336 stran. Ukončením tohoto zdlouhavého vyšetřování bylo povoleno složit kauci ve výši 10 000 zlatých a navrátit lidi z vězeňských cel. Několik pokrokářů se navrátilo do svých domovů, mezi nimi Antonín Hajn, Karel Stanislav Sokol a Alois Rašín, kde vyčkávali na zahájení soudního řízení.⁷⁶

Dne 23. prosince byl usmrčen hlavní svědek procesu, a to Rudolf Mrva. Za tímto činem stál František Dragoun a jeho kolega Otakar Doležal.⁷⁷ Tato vražda žádným způsobem nezamezila nadcházejícímu soudnímu procesu.⁷⁸

⁷⁵ SOUKUP, s. 131.

⁷⁶ ŠPIRITOVÁ, s. 91–93.

⁷⁷ Dne 13. března 1894 byl s těmito pány zahájen soudní proces, který trval do 20. března 1894. Z výslechnů nakonec vyšlo, že jim měl s vykonáním činu pomoci Josef Křížek, Anna Křížková, Jindřich Vojtěch a Antonín Čížek. Nakonec si trest deseti let žaláře odnesli František Dragoun, Otakar Doležal a Josef Křížek. Josef Křížek byl obviněn za spoluúčasti na vraždě. Zbytek jmenovaných byl zbaven obvinění a propuštěn. Tamtéž, s. 94.

⁷⁸ JAREŠ, s. 108.

2 Proces

2.1 Zahájení procesu

Na začátku roku 1894 bylo oznámeno datum procesu s Omladinou. Na toto oznámení netrpělivě čekali, jak obyvatelé Prahy a okolí tak zadrženi. Proces se uskutečnil 15. ledna 1894 v budově zemského soudu v Praze. Do čela řízení procesu se postavili tito pánové: Krčmář, který zastával funkci předsedy soudu, dále pak Hofmann, Patera, Marouschek a Maresch, kteří představovali přisedící soudce a jeden adjunkt Feyrer. Spolu s nimi zasedal veřejný žalobce Lorenz se svým pomocníkem Vyšínem a náhradníci Trautenberg a adjunkt Barnáš. Na straně obžalovaných se nacházeli obhájci Karel Baxa, Karel Černohorský, Antonín Just a mnoho dalších.⁷⁹ Proces byl veden proti 76 obžalovaným. Velice zajímavou roli v tomto procesu sehrál samotný věk obžalovaných. Celkem 55 obžalovaných nepřekročilo věk 21 let.⁸⁰

V den konání hlavního přelíčení se před budovou zemského soudu sešlo mnoho lidí, kteří chtěli vyjádřit svou podporu zadrženým. Takto velká událost samozřejmě neunikla ani tisku, díky kterému se dozvídáme podrobnosti z procesu. Národní listy popsaly začátek soudního procesu takto: „*Obžalovaní z vazby vstupují do soudní síně s klidnou tváří, s úsměvem kolem rtů a za živého rozhovoru [...]*.“⁸¹ Dále list Čas zachytil atmosféru mezi žalovanými takto: „*Duch v soudní síni je neobyčejný. Všechno je neobyčejné v tomto líčení: i výjimečný soud místo poroty, i těsné nevzdušné místo, ve kterém soud tísní se s obhájci, žalovaní s důvěrníky, uvěznění s vězeňskými hlídači ... Přesto, že obžalovaným hrozí žalář 8 až 10 let, mylil by se, kdo by myslil, že mezi nimi nálada je pochmurná [...]*.“⁸² Nejednalo se pouze o český tisk, ale též o tisk zahraniční, který si tuto událost nenechal ujít.⁸³

Proces byl zahájen v devět hodin ráno. Netrvalo dlouho, než došlo k prvním stížnostem ze strany obžalovaných. Žalovaná strana podala stížnost na příliš malou místnost, v níž se proces uskutečnil. Argumentovali tím, že přidělená místnost nesplňovala podmínky zabezpečující ochranu zdraví.⁸⁴ Stížnosti kolem nedostačujícího prostoru v soudní síni byly opodstatněné. Ze zákona měl každý z obžalovaných nárok na

⁷⁹ WEIGER, ZIEGLOSER, s. 163.

⁸⁰ ŠOLLE, s. 130.

⁸¹ Cit. SOUKUP, s. 154.

⁸² Cit. ČÍŽEK, HAJN, s. 57.

⁸³ SOUKUP, s. 153–154.

⁸⁴ PERNES, s. 277.

tři důvěrníky, celkem se tedy jednalo o 228 důvěrníků, ale do vybrané síně se stěží vešlo na 150 důvěrníků společně s dalšími zúčastněnými. Z tohoto důvodu navrhla žalovaná strana, aby se jednání přesunula do prostornější místnosti. Soud vzal vyřčené stížnosti v potaz a uchýlil se ke krátké poradě, při níž se rozhodl, jak by se měl proces vést. Rozhodnutí soudu bylo pro obžalované velmi nečekané. Soud veškeré námitky zamítl. Ke změně místa konání procesu se soud vyjádřil tak, že v danou dobu nebylo větší místnosti, do které by se mohli přesunout.⁸⁵ Soud se poté věnoval zprávě zaslané od listu Hlas Národa. Touto písemností se Hlas Národa připojil k řízení jako poškozená strana, kterou zastupoval pan Menhard. Poškozená strana požadovala po Rudolfovi Fejfarovi, Aloisi Tučkovi a Bořivoji Vaigertovi úhradu za vzniklou škodu na jejich majetku. Jednalo se o několik rozbitých oken. Tento požadavek byl obžalovanou stranou přijat poněkud rozpačitě. Samotný obsah zprávy v nich vyvolal posměch, ale vztek v nich vzbuzovalo samotné připojení listu Hlas Národa k žalující straně. Důvodem tohoto rozčarování bylo, že obhájci měli v plánu použít zástupce listu za důvěrníky, ale po této události již o tom nerozmýšleli. Obhájce Antonín Just se pokusil splnit požadavek poškozenému listu a vzniklou škodu na místě uhradit. Pan Menhard částku patnácti zlatých odmítl, poněvadž prý k tomuto nebyl zplnomocněn a nabídnuté peníze neakceptoval. Následně se soud přesunul ke čtení základních osobních údajů jednotlivých obžalovaných. V této části došlo k několika zajímavým jednáním. Jedno takové proběhlo s Rudolfem Malinou. Rudolf Malina žádal soud, aby se o něj postaral. Tento požadavek odůvodnil tím, že přicestoval z Vídně a z toho důvodu neměl prostředky k žití a místo k přespání. Soud mu nabídl vězeňský pobyt, ale ten Malina odmítl. Nakonec mu soud vyhověl tak, že mu přidělil tzv. špitálskou stravu a k tomu pět korun denně v hotovosti. Takto pokračovalo soudní líčení až do dvanácté hodiny, kdy poté předseda soudu Krčmář oznámil zahájení přestávky a následně stanovil pokračování procesu na třetí hodinu odpolední.⁸⁶

Po obnovení jednání byl obžalované straně soudem předložen návrh o změně podoby vedení samotného procesu. Navrhovali, aby se z veřejného procesu stal proces tajný. Není překvapivé, že takováto myšlenka vyvolala mezi obžalovanými a jejich obhájci pozdvižení a se změnou nesouhlasili. Prvním z obhájců, který se vyjádřil k tomuto návrhu, byl Adolf Stránský. Adolf Stránský obhajoval veřejné vedení soudního řízení před řízením tajným tím, že prospěšnost trestného řízení nastane právě tehdy, když se dostane do povědomí široké veřejnosti, což neplatilo pro řízení tajné. Podle jeho názoru

⁸⁵ ČÍŽEK, HAJN, s. 61.

⁸⁶ Tamtéž, s. 62–64.

měl soudce celé líčení zpřístupnit veřejnosti, poněvadž proces byl problémem celého národa. Těmito slovy se snažil vysvětlit, že činnost obžalovaných byla pouze demonstrací nespokojenosti národa. Na tuto řeč navázal další z obhájců a to Karel Černohorský. Karel Černohorský uvedl, že veřejné řízení by bylo prospěšné pro samotného veřejného žalobce, protože by tím dostal možnost veřejnosti dokázat, že žaloba nebyla postavena na smyšlených důkazech. Dalším, kdo obhajoval veřejné vedení procesu, byl Karel Baxa. Karel Baxa hovořil o tom, že v soudní síni proti sobě stály politicky odlišné strany a ne strana proti státu. Tímto se snažil soudu vysvětlit, že obžalovaní, kteří se hlásili k pokrokářům, reprezentovali pouze svou stranu a nikoliv celý stát. Dodal, že pokud by nepatřili ke straně pokrokové, nýbrž by se hlásili na stranu většiny, tak by se s nimi žádný soudní proces nevedl. Jelikož se jednalo o proces politický, hájil Karel Baxa přístupnost procesu veřejnosti již jen z toho důvodu, protože tím obžalovaní mohli prokázat, že jejich činy, ačkoliv někdy překročily meze zákona, byly vedeny čestnými úmysly.⁸⁷ K návrhu se vyjádřili i obžalovaní. První z nich se ujal slova Alois Rašín a uvedl: „*Pan státní žalobce pravil, že tajnost tohoto líčení je nutna, poněvadž projednávání přivodilo by nebezpečí pro veřejný pokoj a řád [...] Ale nutno by bylo k tomuto zkoumati a vylíčiti situaci panující v českém národě. A tu by mohl přijít k dvojímu výsledku, buď by český národ schvaloval činy zde za vinu kladené, je napodoboval a nebo by je zavrhoval a odsuzoval. Jen v prvním případě by byla nutna tajnost.*“⁸⁸ Vědomi si toho, že veřejnost stála na jejich straně, snažili se možnost zavedení tajného procesu oddálit. Soud, ale nakonec rozhodl v neprospěch obžalovaných a přeměnil veřejné líčení na líčení tajné. Soud se též navrátil k problému kolem důvěrníků. Nebylo přesně stanoveno, kolik jich mohlo být přítomno procesu. Jejich počet se tedy odvíjel od kapacity dané místnosti.⁸⁹

Dne 16. ledna byla přečtena veřejným žalobcem Lorenzem obžaloba o Omladině. Úvodní část textu se zabývala průběhem demonstrace ze 17. srpna 1893. Obžalovaným byl přečten podrobný popis událostí ze zmíněné demonstrace. V obžalovacím spisu bylo uvedeno, že na místech, kde se odehrály nepokoje ze 17. srpna, bylo nalezeno na 96 cedulí, které obsahovaly protidynastické nápisy. Po přezkoumání těchto cedulí se zjistilo, že 88 cedulí bylo utvořeno z obyčejného bílého papíru. Podle znaleckého posudku se usoudilo, že k tomu byl použit hektograf⁹⁰ s fialovým inkoustem. Zbýlých osm cedulí

⁸⁷ Tamtéž, s. 65–69.

⁸⁸ Tamtéž, s. 70.

⁸⁹ Tamtéž, s. 70–71.

⁹⁰ Jednalo se o zařízení pro rozmnožování textů.

bylo popsáno ručně červenou či modrou tužkou. Dne 2. září 1893 byly na pražském nádraží nalezeny v koši další cedule, které byly následně předloženy bezpečnostním sborům. Ačkoliv tyto cedule nebyly využity při demonstraci ze 17. srpna, byly zaprotokolovány jako by jich tak bylo užito. Z obsahu těchto cedulí poté vyplynuly následující žaloby: zločin velezrady, zločin rušení veřejného pokoje a zločin urážení Veličenstva.⁹¹ Žaloba se dále zabírala samotným tajným spolkem. Úřady byly skálopevně přesvědčené, že události ze 17. srpna musely být zinscenovány tajným spolkem, v čemž je též utvrdila výpověď Rudolfa Mrvy. Dalším důvodem této myšlenky bylo užití píšťal a cedulí při demonstraci a to, že se akce zúčastnilo větší množství lidí, což vedlo k přesvědčení, že se muselo jednat o nějakou tajnou společnost, která tuto demonstraci předem naplánovala. To bylo ale poněkud unáhlené tvrzení. V samotném obžalovacím spisu zaznělo, že název tajné společnosti byl velice pochybný. Proti existenci zněly i předběžné výslechy, kde téměř všichni obžalovaní vypověděli, že žádný tajný spolek neznali. Jediní, jenž potvrdili existenci tajného spolku, byli pánové Rudolf Mrva, František Legner, Josef Šerák, Josef Novák a Josef Kott. Jak se ale později ukázalo, tak jejich výpovědi byly smyšlené. Například Josef Kott a František Legner své výpovědi nakonec popřeli.⁹²

Následně pokračovalo čtení, které bylo zaměřeno na samotnou organizaci tajného spolku. Tato část spisu se opírala o list nalezený u Antonína Holzbacha a o výpověď Rudolfa Mrvy. V nalezeném listu byl popsán organizační plán. Hovořilo se zde o pětičlenném senátu. Každý člen senátu měl mít určitou funkci. V listu bylo zaznamenáno několik zkratk, které měly představovat jména jednotlivých členů. Antonín Holzbach již při předběžném výslechu, ale také u soudu, veškerá nařčení, že se mělo jednat o organizaci tajného spolku, popřel. I u dalších členů pokrokové strany byly nalezeny listy, které neměly co dočinění s procesem, ale i přes to byly použity. Je velice nepravděpodobné, že by při případné existenci nějakého tajného spolku a následném zadržení členů, došlo k tak snadnému nalezení písemností, které by je usvědčovaly z nezákonné činnosti. Pravděpodobně by došlo k jejich ukrytí, aby nebyly policií tak snadno nalezeny a posléze použity proti nim samotným.⁹³ S listem Antonína Holzbacha byla spojována výpověď Rudolfa Mrvy, která podle úřadů doplnila chybějící kousky skládačky o organizaci tajného spolku. V Mrvově výpovědi stálo, že Omladina byla

⁹¹ Tamtéž, s. 75–76.

⁹² Tamtéž, s. 76–78.

⁹³ Tamtéž, s. 81–82.

tvořena „prsty“ a „palci“. Tvrdil, že na schůzích byl zvolen člen, který se stal prvním „palcem“ a ten následně si zvolil čtyři „prsty“. Tyto zvolené „prsty“ poté volily druhý „palec“, který se představil „palci“ prvnímu a následně si zvolil čtyři „prsty“. Nakonec, když byly zvoleny všechny „prsty“ a „palce“, vznikla „ruka“, která tvořila strukturu celé organizace a toto bylo spojováno s organizačním plánem Antonína Holzbacha. Tento zajímavý popis organizace Omladiny od Rudolfa Mrvy, jak se později dovídáme od Aloise Rašína, byl zcela smyšlený.⁹⁴

Obžalovací spis se též zabíral průběhem jednotlivých schůzí a předními představiteli tajného spolku. Rudolf Mrva označil Aloise Rašína, Antonína Hajna, Josefa Škábu a Stanislava Sokola za vůdce studentské skupiny. Za hlavní osoby dělnické skupiny byli označeni Václavem Čížkem pánové Antonín Holzbach, František Lorenc, Jan Ziegloser, František Duda.⁹⁵ Studentská část společně s dělnickou mládeží měla údajně tvořit Omladinu. Je pravdou, že existoval studentský a dělnický spolek, do kterého přicházelo mnoho mladých lidí, ale tato skupina stála za pokrokovou stranou. Netvořila žádnou tajnou společnost. Veřejný žalobce poté uváděl data jednotlivých schůzí, které se uskutečnily v letech 1892–1893. V závěru obžalované seznámil, z jakých deliktů byli žalováni.⁹⁶

Celkem bylo žalováno 76 lidí. Na 74 obžalovaných bylo žalováno z deliktu tajného spolčování. Dalším 52 obžalovaným se rozšířil spis o žalobu ze zločinu rušení veřejného klidu. Z těchto zločinů byli obžalováni: Josef Škába, Josef Šerák, Karel Stanislav Sokol, František Legner, Rudolf Mrva,⁹⁷ Stanislav Kostka Neumann, Antonín Hajn, Alois Rašín a další. Čtrnácti obžalovaným byl ještě přičten zločin z velezrady. Mezi ně patřili: Antonín Holzbach, Jan Ziegloser, Václav Čížek a Antonín Pravoslav Veselý.⁹⁸

2.2 Výsledky

Třetího dne konání procesu se uskutečnily první výsledky obžalovaných. Předseda soudu Krčmář nařídil, aby prvně byli vyslýcháni obžalovaní, kteří se nacházeli ve vazbě. Výsledky měly být vedeny jednotlivě bez přítomnosti ostatních žalovaných. Takovýmto způsobem byl proveden pouze jeden výslech, a to s Antonínem Holzbachem. Poté se

⁹⁴ Tamtéž, s. 82–83.

⁹⁵ Tamtéž, s. 85.

⁹⁶ PERNES, s. 277–278.

⁹⁷ V obžalovacím spisu se též objevuje jméno Rudolfa Mrvy, ale jeho žaloba byla nakonec veřejným žalobcem stažena. Bohužel se již nedozvíme, zda by byl souzen Rudolf Mrva stejně, jako zbytek obžalovaných, či by mu byl trest snížen za jeho spolupráci s policií. ČÍŽEK, HAJN, s. 64.

⁹⁸ Tamtéž, s. 142–143.

jednomyslně vyjádřila žalovaná strana. Ta vzkázala soudu, že pokud by se výslechy konaly bez jejich osobní přítomnosti, tak by nebyl ani jeden z nich ochoten vypovídat.⁹⁹

Prvním obžalovaným, který se podrobil výslechu předsedy soudu Krčmáře, byl Antonín Holzbach. Před samotným výslechem mu nejprve bylo přečteno, jako u všech ostatních žalovaných, z jakých deliktů či přestupků byl žalován. Dále mu bylo nabídnuto, jakým způsobem měl být výslech veden. Jednalo se o dva způsoby. Buď se výslech vedl formou pokládání jednotlivých otázek, na které obžalovaný odpovídal, nebo se obžalovaný mohl hájit svou řečí bez pokládání otázek. Na závěr se ho předseda soudu Krčmář zeptal, zda se cítil vinným.¹⁰⁰

Antonín Holzbach si nechal pokládat od předsedy soudu Krčmáře jednotlivé otázky. Ten se necítil vinen z vyřčených žalob proti němu, ani když mu byly předloženy lístky, které našli v jeho domě. Lístky mu předložené, ho usvědčovaly z přítomnosti na jednotlivých schůzích pokrokové strany, a proto po něm bylo žádáno vysvětlení. Antonín Holzbach přiznal, že se zúčastnil několika schůzí a sám jich i několik organizoval. Předseda soudu Krčmář se zajímal, k jaké politické straně patřil. Antonín Holzbach mu pouze potvrdil, že ke straně pokrokové. Poté se výslech soustředil na zápisky nalezené v domě Antonína Holzba. Vyslýchaný vysvětloval, že zápisky u něj nalezené, neměly co dočinění se samotným procesem, poněvadž se mělo jednat pouze o jím rozepsaný román.¹⁰¹

Po Antonínu Holzbachovi se předseda soudu Krčmář přesunul k výslechu Jana Zieglosera. Úvodní proces výslechu byl proveden jako u předešlého obžalovaného. Na otázku, zda se cítil vinen, odpověděl rázně, že byl nevinný.¹⁰² Výslech obžalovaného Jana Zieglosera se především soustředil kolem hektografu, který byl u něj nalezen. Předseda soudu Krčmář se obžalovaného zeptal, kdy se seznámil s Václavem Čížkem, který mu měl pomoci s namnožením protimonarchisticky zaměřeným listům. Obžalovaný ve své výpovědi uvedl, že se s Václavem Čížkem seznámil na jedné schůzi. Následně se výslech přesunul k nalezenému hektografu. Jan Ziegloser tvrdil, že zmíněný hektograf měl dostat jako balíček od Rudolfa Mrvy. Upozorňuje, že si nebyl vědom, co bylo obsahem zmíněného balíčku. Po zjištění, že se tam nalézal hektograf, jej uschoval do altánku, kde byl posléze i nalezen. Použití samotného hektografu zásadně odmítal. Předseda soudu

⁹⁹ SOUKUP, s. 155.

¹⁰⁰ ČÍŽEK, HAJN, s. 144–145.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž, s. 145.

Krčmář se vyslýchaného zeptal, jestli by se mohl vyjádřit k nalezeným číslům zkonfiskovaných časopisů. Jan Ziegloser přiznal, že tyto časopisy zakoupil. Odmítal však, že by časopisy dále rozšiřoval. Vyjádřil se též k otázkám, jestli byl přítomen akcím ze 17. srpna 1893 a jakou úlohu měl v tajném spolku. Vyslýchaný odmítl vlastní přítomnost na zmíněné akci. K tajnému spolku vypověděl pouze, že o žádném tajném spolku nikdy neslyšel. Závěr výslechu se věnoval jednotlivým lístkům a jejich obsahu.¹⁰³

Čtvrtého dne byl podroben výslechu Václav Čížek. I ten, jako to bylo u jeho kolegů, se cítil nevinný. Václav Čížek se snažil vysvětlit, jakou podstatu měla pokroková strana a její vývoj. Takováto řeč byla pro předsedu soudu Krčmáře nepodstatná a navázal na výslech z předchozího dne, který vedl s Janem Ziegloserem. Krčmář se vyptával Václava Čížka, zda se 17. srpna nacházel na Staroměstském náměstí, a jestli se zúčastnil nezákonných akcí. Veškeré obvinění týkající se proběhlých událostí ze 17. srpna popřel i přes to, že mu bylo řečeno, že byl viděn na Staroměstském náměstí Rudolfem Mrvou. Dále byly na obžalovaného kladeny otázky týkající se jednotlivých schůzí.¹⁰⁴

Po krátké přestávce byl vyslýchán obžalovaný František Šulc. Tento mladý tovární dělník byl dotazován, zdali věděl o proběhlých schůzích, které byly konány v Žižkovu¹⁰⁵, a jestli znal osobně Rudolfa Mrvu. Ke schůzím toho nebylo příliš řečeno. František Šulc odpověděl, že si na to nemohl vzpomenout, poněvadž si již na nic nepamatoval. Takováto odpověď vyvolala mezi ostatními obžalovanými nemalou veselost. Vyslýchaný potvrdil setkání s Rudolfem Mrvou. Ten mu nabízel lak určený k ničení symbolů habsburského rodu, ale to prý František Šulc odmítl. Následně popřel, že by se zúčastnil demonstrace ze 17. srpna.¹⁰⁶

Pátého dne se průběh výslechů poněkud vyostřil. Výslech Rudolfa Fejgara, náctiletého malíře porcelánu, vyvolal v soudní síni poměrně vypjaté situace. Rudolf Fejfar byl žalován za urážku císaře, z rušení veřejného klidu a z poškozování cizího majetku. Vinen se cítil pouze za zničení cizího majetku. Rudolf Fejfar poničil okna listu Hlasu Národa. Důvodem tohoto činu mělo být, že zmíněný list psal negativně o pokrokové straně a dodal: „*Mínil jsem, že vésti polemiku s „Hlasem Národa“ bylo by hloupé.*“¹⁰⁷ Tato slova vyvolala v soudní síni pozdvižení. Zatímco obžalovaní byli

¹⁰³ Tamtéž, s. 146–147.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 154–158.

¹⁰⁵ Žižkovan byl založen roku 1889. Jednalo se o klub, jehož členy byli lidé hlásající se k sociální demokracii nebo k pokrokářům. SOUKUP, s. 164.

¹⁰⁶ ČÍŽEK, HAJN, s. 171.

¹⁰⁷ NEUMANN, s. 64.

pobavení, představitelé soudního řízení byli překvapeni. Předseda soudu Krčmář pohrozil vyslychanému, že pokud by nezměnil ráz své řeči, tak by byl vyveden ze soudní síně. Vyslychaný ale nemínil měnit způsob vedení své výpovědi. To mělo za důsledek, že jej nechal předseda soudu Krčmář vyvést ze soudní síně. Proti tomuto rozhodnutí se postavili obžalovaní a hrozili, že by soudní síň opustili společně s Rudolfem Fejfarem. Takto vypjatou situaci se snažil uklidnit obhájce Antonín Just. Antonín Just žádal předsedu soudu, aby omluvil chování svého klienta a upozornil rázně Rudolfa Fejfaru, aby se začal lépe chovat. Snaha obhájce Antonína Justa se nesešla s pochopením ze strany obžalovaných. Ačkoliv se obhájci podařilo přesvědčit předsedu soudu, který zvážil své rozhodnutí, a nakonec Rudolfa Fejfaru nenechal odvést ze soudní síně, to ale byl poslední jeho zásah do procesu. Po vyřešení situace byla vyhlášena přestávka, při které se Rudolf Fejfar rozhodl dále nevyužívat služeb obhájce Antonína Justa a zastoupil jej Josef Kliment.¹⁰⁸

Druhým obžalovaným, který byl podroben pátého dne výslechu, byl František Legner. Při tomto výslechu se předseda soudu opíral o protokol z 8. srpna 1893 sepsaný policejním komisařem Václavem Oličem, v němž se nacházela výpověď vyslychaného. František Legner byl tázán, zdali byl členem tajného spolku, jak udával ve zmíněném protokolu. Ten soudci odvětil, že o tomto prohlášení nic neví, poněvadž když s ním byl výslech veden, tak prý nebyl ve stavu, který by mu umožnil si výslech z 8. srpna zapamatovat. Vysvětlil to následovně: „[...] *do separace přinesli pivo a víno, tak že mi tam bylo lépe nežli venku a já se tak zpil, že jsem pak nevěděl, co povídám.*“¹⁰⁹ Předseda soudu byl tímto poněkud zaskočen a z tohoto důvodu se jej zeptal, jak jeho výslech probíhal. František Legner mu odpověděl, že do cely byl přesunut v ranních hodinách, kdy mu poté donesly nápoje, které následně zkonsumoval a od té doby si nebyl vědom, co dělal. Následně nechal předseda soudu přečíst celý protokol. I po přečtení onoho protokolu si František Legner stál za svým prohlášením, že byl úmyslně ovlivněn a z toho důvodu vyřkl, co říci nechtěl. Když se jej předseda soudu optal, proč takto nehovořil před vyšetřujícím soudcem, František Legner mu odpověděl, že se bál říci o svém stavu, aby nebyl potrestán.¹¹⁰

Osmého dne byly započaty výslechy s Josefem Škábou. Josef Škába se rozhodl odmítnout vedení výslechu pokládáním jednotlivých otázek a obhajoval se souvislou řečí.

¹⁰⁸ PERNES, s. 279–280.

¹⁰⁹ ČÍŽEK, HAJN, s. 189.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 189–190.

Nejdříve Josef Škába rozebíral přestupek o předčasném vydání čísla časopisu, z kterého byl žalován. Jednalo se o 12. číslo časopisu *Nové proudy*, kde obžalovaný zastával pozici redaktora. Nové číslo časopisu mělo být vydané 22. srpna 1893, ale kvůli obsáhlejšímu textu se příprava prodloužila a vydání se přesunulo na 25. srpen 1893. Josef Škába vypověděl, že tuto změnu nahlásil příslušným úřadům, ale když tak učinil, došlo ke změně termínu a to na 23. srpna. Nové číslo časopisu bylo tvořeno v tiskárně v Terezíně, odkud bylo později zasláno na pražské nádraží, kde následně skončilo a 12. číslo časopisu nikdo neobdržel. Josef Škába se snažil zbavit podezření z tajného spolčování. Údajně tajné schůzky se měly odehrát v redakci, kde se nacházely listy *Nové proudy*. Josef Škába upozornil soud, že časopis se se svým obsahem soustředil především na beletrii, nikoliv na politický obsah. Tím vysvětloval, že lidé přicházející do redakce se neshlukovali za účelem vést tajné schůzky, ale pouze si obstarat nové knihy. Doplnil, že žádný tajný spolek neznal a z toho důvodu nemohl být jejím vůdcem. Vyjádřil se též k výpovědi Rudolfa Mrvy, kterou označil za text smyšlený a zcela zmatečný.¹¹¹

Po ukončení výslechu Josefa Škáby, byl povolán Karel Stanislav Sokol. I on byl žalován za neoznámení změny výtisku nového čísla časopisu jako jeho kolega. Pro svou obhajobu se odvolal na výpověď Josefa Škáby. Poté byl požádán předsedou soudu Krčmářem, aby se vyjádřil k jeho postavení v tajném spolku. Odpověď byla podobná, jako tomu bylo u ostatních obžalovaných. Karel Stanislav Sokol žádný takový spolek neznal. Podle něho vznikla myšlenka o tajném spolku neboli Omladině nedorozuměním. Tento omyl si vysvětloval tím, že v té době slovo „omladina“ používali pro mladé dělníky, kteří podporovali pokrokovou stranu, a z toho vznikl údajný tajný spolek. Nakonec se předseda soudu vyptával vyslychaného na schůzi z 3. září 1893, která se konala v Lužci. Soud zajímalo, kdo tuto schůzi svolal, rozpustil a následně svolal novou.¹¹²

Třetím vyslychaným byl Alois Rašín. Ten ve své řeči popíral existenci tajného spolu a jakékoliv nařčení, že měl být členem či vůdcem tajného spolku. Vyvracel slova soudu, který mu přičítal agitační snahy mířené k vyvolání jednotlivých demonstrací. Alois Rašín se též pozastavil u protokolu sepsaného Rudolfem Mrvou. Vyslychaný označil Mrvovu tajnou společnost za zcela smyšlenou. Rudolf Mrva vypověděl, že organizace tajné společnosti byla závislá na tzv. „prstech“ a „palcích“. Zde Alois Rašín poukázal, že jeho smyšlená tajná společnost byla převzata z románu *Oživené hroby*, který

¹¹¹ Tamtéž, s. 230–234.

¹¹² Tamtéž, s. 236–238.

Rudolf Mrva četl.¹¹³ Nakonec se obsah výpovědi přesunul k jednotlivým schůzím, kde se řešilo, zdali se jednalo o schůze zákonné.¹¹⁴

Jedenáctého dne se zahájilo vyslýchání svědků, které probíhalo celých třináct dní. Výslechu bylo podrobena na 160 lidí. Samotný průběh byl velice neklidný. Často byly výslechy doprovázeny nesouhlasnými projevy ze strany obžalovaných. Některým svědkům se vysmívali či je uráželi. Došlo k několika případům, kdy se svědek přiblížil k obžalovaným a ti jej následně uhodili nebo kopli. Třináctého dne byl soudu podán návrh pro dodatečné pozvání svědků, kteří by hovořili ve prospěch obžalovaných. Tento návrh byl soudem zamítnut, což nezůstalo bez odezvy. Především Václav Čížek byl k neutíšení a projevil svůj nesouhlas: „*Naše návrhy se zamítají, veřejnému žalobci se vyhovuje, jsme tady proto zbytečně. Naše námaha je marná.*“¹¹⁵ Za tato slova byl Václav Čížek vykázán ze soudní síně a na jeden týden mu nebylo umožněno se procesu zúčastnit a jeho spis byl rozšířen za přestupek pro urážku soudu. Dvacátého třetího dne procesu soud ukončil zdoluhavé výslechy a požádal zúčastněné, aby opustili soudní síň. Nikdo však jeho nařízení neuposlechl. Situace vyeskalovala do takové úrovně, kdy byl předseda soudu nucen povolat policisty, aby dav vyprovodil ven.¹¹⁶ Z davu se sneslo nespočet nadávek mířených na policisty. Nejaktivněji se podle očitých svědků vzpouzel Václav Čížek, který vystavoval svou holou hrud' namířenou k policistům s bodáky a pronášejte slova: „*Bodněte! Vrahové!*“¹¹⁷

Tímto způsobem probíhaly jednotlivé výslechy obžalovaných a svědků. Byly to vysilující dny, které trvaly osmnáct dní. Často nebyla nouze o dramatické a groteskní chvíle. Obžalovaní se nebáli odpovídat na jednotlivé otázky ironicky či útočně. Stanislav Kostka Neumann ve svém díle napsal, jak nezáviděl situaci předsedovi soudu Krčmáři, který se snažil bránit, seč mu síly stačily, ale marně. Ve výsledku ho to příliš mrzet nemuselo, poněvadž jak napsal Stanislav Kostka Neumann: „*Ovšem, útěchu měl tu, že se on bude smáti naposled.*“¹¹⁸ Předpokládalo by se, že takovýto průběh procesu, kde docházelo k porušení jednotlivých bodů soudního řádu, by měl nějaký dopad na výsledek jejich žaloby. Stanislav Kostka Neumann vysvětlil, že způsob chování, který předvedli někteří obžalovaní, mezi nimi byl i on sám, je nemohl ohrozit, poněvadž si byli jistý, že

¹¹³ Tamtéž, s. 239.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 245–247.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 306.

¹¹⁶ SOUKUP, s. 156–157.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 157.

¹¹⁸ NEUMANN, s. 64.

již bylo o jejich osudech dávno rozhodnuto. Důvodem těchto myšlenek byla doba, ve které se proces uskutečnil. Nejednalo se o normální soudní řízení, ale o soud konaný při výjimečném stavu.¹¹⁹

2.3 Rozsudky

Dvacátého čtvrtého dne se proces blížil k samotnému konci. Týž den se jednání nesla opět v neklidném duchu. Obžalovaní nesouhlasili s rozhodnutím soudu, který nařídil, aby byly přítomni procesu policisté s nasazenými bodáky. Ačkoliv byly podané námitky, že se jednalo o protizákonné jednání, soud se tím dále nezaobíral a setrval na svém rozhodnutí.¹²⁰ Reakce obhájců a obžalovaných byla takováto: „*My nebudeme hájit pod bodáky!*“¹²¹ Následně se žalovaná strana přesunula do jedné z místností, kde proběhla porada. Při tomto přesunu jeden z obžalovaných neustál tíhu vyostřené situace a následně ze zlosti poničil jedny dveře. Po návratu zpět do soudní síně byly předloženy požadavky soudu. Obhájci žalované strany požadovali, aby policisté s nasazenými bodáky opustili soudní síň. Soud na tento požadavek nepřistoupil, což mělo za důsledek, že obhájci složili své funkce a společně s obžalovanými opustili soudní síň. To proces nijak nezastavilo. Soudem byl jmenován nový obhájce. Do této funkce byl vybrán úředník Barnáš a proces dále pokračoval bez přítomnosti žalované strany.¹²² Obhájce Barnáš se postavil se svou řečí za obžalované, což pro něj mělo nepříjemnou dohru. Jeho proslov byl poslán na žádost do Vídně a poté s ním bylo vedeno disciplinární řízení.¹²³

Dne 21. února 1894 nastal závěrečný den procesu s tzv. Omladinou. Byl navýšen počet policistů, kteří zajišťovali pořádek uvnitř budovy zemského soudu, tak i kolem budovy. V soudní síni netrpělivě čekalo 76 obžalovaných na řeč předsedy soudu Krčmáře, která měla ukončit celý proces. Soudce Krčmář přečetl jména všech přítomných obžalovaných a poté se přesunul k samotným rozsudkům. První vyřčený trest byl nad Antonínem Holzbachem. Antonín Holzbach byl soudem shledán vinným ze všech zločinů na něj podaných. Byl odsouzen na 13 měsíců těžkého žaláře.¹²⁴ Po vynesení rozsudku nad Antonínem Holzbachem se obžalovaní rozhodli opustit soudní síň a na své rozsudky si počkat mimo budovu.¹²⁵

¹¹⁹ Tamtéž, s. 64–66.

¹²⁰ WEIGERT, ZIEGLOSER, s. 160.

¹²¹ SOUKUP, s. 157.

¹²² WEIGERT, ZIEGLOSER, s. 156–157.

¹²³ RAŠÍN, Alois, *Paměti Dra Aloise Rašina*, Praha 1929, s. 88–89.

¹²⁴ ČÍŽEK, HAJN, s. 425–426.

¹²⁵ NEUMANN, s. 69.

Samotný rozsudek obsahoval 116 stran. Díky matení svědků se obžalobě povedlo odsoudit 68 mladých lidí dohromady na 96 let těžkého žaláře. Z těchto 68 odsouzených mělo dvacet lidí nižší tresty, které si odpykali během procesu. Zbytek odsouzených umístili do pražské věznice na Pankráci a do plzeňské věznice na Borech.¹²⁶

¹²⁶ ŠPIRITOVÁ, s. 93.

3 Osudy omladinářů

Po vynesení rozsudků někteří odsouzení nesouhlasili s výší trestu, a proto podali odvolání, ale ta nakonec byla zamítnuta. Od začátku března 1894 začali odsouzení postupně nastupovat do vazby. Místo jejich nadcházejícího výkonu trestu se určovalo podle toho, zda se jednalo o vězně politické, nebo „obyčejné“. Zdá se to být nepodstatné, ale toto rozdělení rozhodovalo, zda jejich pobyt ve vězení byl více snesitelný. Ti šťastnější nesli označení politických vězňů, které převáželi do plzeňské věznice Bory. Ti co měli méně štěstí, buď zůstali v novoměstské trestnici, nebo byli přesunuti do pražské věznice Pankrác.¹²⁷

O tom, jak náročné bylo žít za zdmi vězení, se zmiňuje například Jan Ziegloser, který byl vězněn na Pankráci. Jan Ziegloser popisuje, že s omladináři bylo od první chvíle zacházeno poměrně tvrdě. Všechny umístili do samovazeb, kde strávili téměř celý svůj vězeňský pobyt. Měli nespočet zákazů, mezi které patřilo omezení setkávání se s dalšími omladináři a jinými vězni. Dále jim bylo zamezeno sebevzdělávat se a vlastnit psací potřeby. Zřídka kdy se uvězněným dostalo možnosti si mezi sebou říct pár slov, či si vyměnit motáky.¹²⁸ Tato možnost se jim naskytlá při jednohodinových procházkách venku ve vězeňském areálu. I přes to, že se nacházeli v nepříliš přátelském prostředí, i tak se našel někdo, kdo jim pomáhal. Jedním takovým byl vězeňský dozorce, který byl ochoten jim zaopatřit noviny, nebo propašovat motáky ven z věznice. Není pochyb, že takováto pomoc nebyla zcela nezištná. Často si za tuto pomoc dozorci ponechali část věcí, které byly zaslány vězňům.¹²⁹ Těžkosti, které jim připravil pobyt ve vězení, měly velký vliv na jejich psychiku, což vedlo k pocitům plných beznaděje. Jan Ziegloser se ocitl pod tímto tlakem, který v něm vyvolával nepříjemné stavy: „*Tu život vzdal, mé mládí zakvílelo při pomýšlení na dlouhých osm let a intensivně jsem si uvědomoval, že cela je mým hrobem, vědu, že dobu tu v trestnici nepřežiji...*“¹³⁰

O něco lepší podmínky měli političtí vězni na Borech. S politickými vězni se zacházelo podle přesně daného předpisu, který byl sepsán roku 1849. Podle tohoto předpisu se stali politickými vězni ti, kteří byli odsouzeni za velezradu, z rušení veřejného pořádku nebo za vzpouru, která měla politické pozadí. Trestní řád pro politické vězně též

¹²⁷ PERNES, s. 289.

¹²⁸ Jednalo se o tajné zprávy.

¹²⁹ VESELÝ, Pravoslav Antonín, *Omladina a pokrokové hnutí. Trochu historie a trochu vzpomínek*, Praha 1902, s. 175–176.

¹³⁰ WEIGERT, ZIEGLOSER, s. 131.

určoval, jak měli být rozděleni. Pokud to věznice umožnila, měli být dáni do samostatných cel. Když to podmínky neumožňovaly, měli být přesunuti do cel k ostatním vězňům. Došlo-li k tomuto přesunu, muselo se dbát na to, aby se mladí nedostali do kontaktu s nenapravitelnými vězni. Výhody, které měli oproti vězňům „obyčejným“, byly značné. Mohli mít ve vlastní oblečení. Dále mohli využívat ve večerních hodinách světlo. Pokud jim to lékař povolil, mohli si požádat o lepší stravu. Ohledně stravy, pokud měl vězeň dostatek financí, umožnilo mu to uvařit si ve vězení, ale cena potravin nesměla překročit cenový limit, kterým byl jeden zlatý na den. Politickým vězňům, pokud sami nechtěli, nesměla být nařizována pracovní povinnost. Nespornou výhodou bylo povolení možnosti se vzdělávat a číst noviny, ale jen ty, které byly schváleny úředníky. Povoleno bylo i vlastnit psací potřeby a odesílat dopisy. Dopisy, které posílali vězni, byly nejdříve pověřenou osobou přečteny a až poté zaslány.¹³¹

O něco lepší podmínky měli tedy omladináři, kteří si své tresty odpykávali, jako političtí vězni, na Borech. Ačkoliv na tom byli o něco lépe než jejich kolegové na Pankráci, nebo v novoměstské trestnici, ne všichni si tento pobyt pochvalovali. Antonín Pravoslav Veselý a někteří další popsali, jaké to bylo žít za zdmi plzeňské věznice Bory. Cely určené k izolaci vězňů od ostatních byly prý poměrně prostorné s dostatkem světla. Vybavení cel bylo velice prosté. Antonín Pravoslav Veselý, stejně tak Alois Rašín, si pochvalovali vězeňskou stravu. Alois Rašín si ale posteskl, že jim nebyla vydávána i večere.¹³² Většinu svého času strávili čtením novin, nebo samostudiem. Pro Antonína Pravoslava Veselého byl tento způsob života velice přijatelný, poněvadž měl dostatek času na studium. Jednou z mála věcí, kterou postrádali, byla prý nedostatečná škála možností k fyzické práci. Tato absence práce měla velký vliv na několik vězňů.¹³³ Jedním z takových byl Jindřich Heller, devatenáctiletý řezbářský učeň,¹³⁴ kterému scházela složitější práce a který se nakonec z pobytu ve vězení zbláznil. O jeho stavu se zmínil jeden z vězňů: „*Heller je silně chudokrevný člověk, před čtyřmi lety byl těžce nemocen, nemohly údy ani hnout. Do trestnice se dostal jako devatenáctiletý hoch, který však už před tím poznal „ženu“. Sexuálně je silně vyvinut, velká dráždivost, podporovaná chudokrevností, kdo se tomu bude divit, že v jeho věku došlo k sebeprznění. Ale to by ho bylo jistě nebylo zabilo, kdyby to byla jediná příčina. Chyba byla, že se ničím*

¹³¹ VESELÝ, *Omladina a pokrokové hnutí*, s. 186–190.

¹³² RAŠÍN, s. 96.

¹³³ VESELÝ, *Omladina a pokrokové hnutí*, s. 192.

¹³⁴ ČÍŽEK, HAJN, s. 112.

nezaměstnával [...].¹³⁵ Jak je vidno, tak pro mladé lidi slabší povahy, byla doba ve vězení velmi krutá, náročná a někdy vedla k nešťastnému konci.¹³⁶

Vypjatá situace, která v Čechách panovala od 12. září 1893, kdy byl vyhlášen výjimečný stav nad Prahou a okolím, se roku 1895 blížila ke svému konci. O zlepšení vztahů s Čechy se zasloužil Kazimír Felix hrabě Badeni a jeho vláda, kterou císař jmenoval na počátku října 1895. Dne 18. října vykonala Badeniho vláda nečekaný krok. Rozhodla se ukončit výjimečný stav nad Prahou a okolím, který trval celé dva roky.¹³⁷ Tím ale neskončily snahy o zlepšení vztahů s Čechy. Další velice nečekané prohlášení se týkalo amnestie pro členy Omladiny. Amnestie byla udělena 5. listopadu 1895. Uvěznění omladináři věděli, že se o amnestii jedná, ale do poslední chvíle nevěřili, že k ní skutečně dojde. Vyplývá to z jednoho motáku, které si posílali Josef Škába a Karel Stanislav Sokol: „[...] *Od Baxy jsem se celkem nic nedozvěděl. Asi toto: Na nádraží Františkově byli vždy večer komandováni policajti, i ti, kteří neměli službu, prý proto, aby nás očekávali. To se chudáci načekají! Ujišťoval mne na svou duši, že prý amnestie je už napsaná, jen prý přijít [...].*“¹³⁸ Z vězení byl 5. listopadu 1895 propuštěn Alois Rašín, Karel Stanislav Sokol, Josef Škába, Antonín Hajn, Václav Čížek, Antonín Pravoslav Veselý a mnoho dalších. Na některé se však tato amnestie nevztahovala. Mezi ně patřil třeba Jan Ziegloser, který si musel odpykat celou výši trestu. Předpokládalo by se, že se jednalo o velice pozitivní zprávu, ale reakce některých osvobozených byly zcela nesouhlasné. Když jim byl přečten obsah telegramu zasláného do věznice, Karel Stanislav Sokol zareagoval takto: „*Nežádal jsem o amnestii! Nepůjdu odtud!*“¹³⁹ K němu se přidali i další osvobození. Václav Čížek, jak už u něj bylo zvykem oponovat monarchii, řekl: „*Pane návladní, nemusím-li tu amnestii vzít, tak ji nechci. Já za ní neprosil!*“¹⁴⁰ Podobně se vyjádřil i Alois Rašín. Přes veškerá odmítání amnestie byli nakonec pánové z věznice vyhnáni, dalo by se říci, násilně. Není jisté, jestli by jim zůstal takovýto vzdorovitý duch i tehdy, kdyby se nacházeli v přísněji vedené káznici, kde by neměli výhody, které získali díky označení za politické vězně a bylo s nimi zacházeno jako s „obyčejnými“ vězni.¹⁴¹

Jak již bylo výše zmíněno, někdo neunesl tíhu vězeňského života, což vedlo k psychické újmě či k úplnému konci. Jedna taková událost se odehrála dva dny po

¹³⁵ VESELÝ, *Omladina a pokrokové hnutí*, s. 193.

¹³⁶ Tamtéž, s. 194.

¹³⁷ URBAN, s. 446–447.

¹³⁸ SOKOL, Karel Stanislav, *Vězeňská korespondence z let 1893–1895*, Praha 1929, s. 667.

¹³⁹ SOUKUP, s. 204.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 203–205.

propuštění omladinářů z vězení. Václav Čížek, ačkoliv se zdál silné povahy, byl po propuštění z vězení psychicky zlomen, což nakonec vedlo k jeho pokusu o sebevraždu. Tento čin provedl na Václavském náměstí, kde se pokusil zastřelit. Při tomto pokusu třikrát vystřelil, ale ani jedna rána nebyla smrtelná. Nakonec Václav Čížek 8. listopadu 1895 podlehl svým zraněním v nemocnici. Tato událost silně zasáhla všechny omladináře. Před samotným činem se Václav Čížek údajně zastavil u svého kolegy Karla Stanislava Sokola, kterému prý pověděl, že měl v úmyslu zastřelit místodržitele Františka hraběte Thuna. Václav Čížek si ale nechal tento plán rozmluvit.¹⁴²

S problémy se též potýkala samotná pokroková strana. Mnoho členů se po zkušenostech z vězení odmítli dále podílet na politickém dění. Ti, co se vrátili, začali mít odlišné názory, které vedly k vytvoření třech směrů uvnitř pokrokové strany. Jednalo se o směr radikální, který měl blízko k mladočechům, druhý směr byl sociálně-reformní a pokrokový. Třetí směr byl socialistický, který se nakonec zcela spojil se sociální demokracií. Z těchto směrů se později utvořily strany. Strana státoprávní, která neměla dlouhého trvání a strana radikálně pokroková, která vydržela až do vypuknutí první světové války.¹⁴³ Ke konci 19. se postupně vytrácely myšlenky pokrokového hnutí. Důvodem tohoto úpadku byl odchod původních pokrokářů do jiných politických stran a hnutí. Dále mnoho důležitých členů pokrokářů zemřelo. Antonín Čížek zemřel v červnu 1897, Antonín Pravoslav Veselý zemřel v březnu 1904 a mnoho dalších.¹⁴⁴

V letech 1904–1914 se mnoho omladinářů dostalo do vyšších sfér politiky. Kupříkladu Karel Stanislav Sokol a Karel Baxa byli členy vídeňského říšského parlamentu. Později se k nim připojil Antonín Hajn, Alois Rašín a mnoho dalších. Velké množství omladinářů se dalo na novinařinu a celkově k samotnému psaní, které v této době zaznamenalo velký rozmach. Jmenovitě se na dráhu žurnalisty či spisovatele dali Antonín Hajn, Alois Rašín, Karel Stanislav Sokol, Josef Škába, Antonín Čížek a nespočet dalších.¹⁴⁵

Vypuknutí světové války znamenalo pro omladináře nemalý problém. Monarchie postupně začala konfiskovat jednotlivé listy. Tato konfiskace se nevyhnula několika listům, kde pracovali, či je vlastnili omladináři. Mnoho omladinářů se opět ocitlo v hledáčku rakouské policie a následně za mřížemi. Ani Alois Rašín se nevyhnul

¹⁴² VESELÝ, *Omladina a pokrokové hnutí*, s. 214–215.

¹⁴³ VESELÝ, Josef, *Z bojů za svobodu. Omladináři v národním odboji a za republiky*, Praha 1923, s. 21.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 26.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 29–30.

rakouské justici a byl obžalován z velezrady.¹⁴⁶ Důvodem této žaloby byla spolupráce s tzv. Maffii a do určité míry v tom sehrála i jeho minulost.¹⁴⁷ S Maffii spolupracovalo hned několik omladinářů, a sama představovala českou odbojovou skupinu, která se snažila škodit Rakousko-Uhersku tím, že podával zprávy nepřátelům monarchie.¹⁴⁸

Přes veškeré nástrahy, které jim připravila rakouská vláda, se omladináři dočkali svého cíle, kterým bylo vymanění se z područí Rakousko-Uherska a založení českého státu. Dne 28. října 1918 byla vyhlášena Československá republika, která pro ně znamenala nový začátek.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Alois Rašín při svém pobytu ve vězení se setkal s velice známým Václavem Oličem. Komisařem, který se zasloužil o uvěznění několika desítek mladých lidí. Sám Václav Olič byl obžalován ze zločinu skrývání. Je zajímavé, že muž, který oddaně pracoval pro rakouskou policii, byl uvězněn za čin, který napomáhal tzv. Maffii. Nakonec byl roku 1917 amnestován. SOUKUP, s. 211–212.

¹⁴⁷ Aloisi Rašínovi hrozil trest smrti. Zachránila ho změna císaře, kterým se stal Karel I. Aloisi Rašínovi byl nejprve trest změněn na deset let žaláře, ale nakonec byl v červenci 1917 amnestován. RAŠÍN, s. 9.

¹⁴⁸ PAULOVA, Milada, *Jihoslovanský odboj a česká Maffie. Díl I.*, Praha 1928, s. 7.

¹⁴⁹ VESELÝ, *Z bojů za svobodu*, s. 65.

Závěr

Téměř třicet let rostly nepokoje v Českém království, které nakonec vyvrcholily soudním procesem. Snahy rakouské vlády od roku 1867, kdy se pokoušela o uklidnění situace v jedné ze svých historických zemí, byly spíše neúspěšné. Autor z tohoto důvodu chápe snahy mladých studentů hlásající se k pokrokovému hnutí, kteří chtěli docílit změny, ale díky svému mládí a životní nezkušenosti se jim to v podstatě nemohlo podařit. Ačkoliv jejich snahy často překračovaly meze zákona, autor si nemyslí, že krok, který podnikla rakouská vláda, byl adekvátní. Rozhodnutí z 13. září, kdy byl nad Prahou a okolím vyhlášen výjimečný stav, lze chápat, jako další pokus o uklidnění situace, která panovala v pražských ulicích. Efekt tohoto rozhodnutí byl ale spíše kontraproduktivní. Chvilce, které od 13. září nastaly v Praze, byly nepříjemné pro obě strany. Rakousko-Uhersko ztrácelo čím dál více loajalitu českého obyvatelstva a druhá strana ztrácela „svobodu“.

Pokud jde o faktory, které vedly k jednotlivým zatčením, ale především k zahájení samotného soudního procesu, udivuje autora, že došlo vůbec k jeho zahájení. Vést soudní proces na základě pouhé domněnky, že by mohl existovat nějaký tajný spolek, který by pro monarchii znamenal potíže, navíc bez jasně usvědčujících důkazů, bylo velice unáhlené. Samotný základ, na kterém stála obžaloba, byl poněkud pochybný. Výpovědi některých zadržených, které tvořily obžalovací spis, byly sepsány pod nátlakem ze strany rakouských úřadů. Někteří ale s úřady spolupracovali a vypovídali v souladu s jejich přáním a očekáváním. Ačkoliv se v průběhu procesu zjistilo, že některé výpovědi byly zcela smyšlené, rozhodnutí soudu to nijak neovlivnilo. Uvedenou, dalo by se říct až nespravedlnost, je sice nutné vnímat v kontextu tehdy platného výjimečného stavu, nicméně i tak jsou okolnosti procesu poněkud zvláštní. Uvedená situace tak nahrávala spíše rakouským úřadům, které tímto chtěly jasně demonstrovat, že nehodlají strpět jakékoliv protidynastické projevy, či jiné protesty.

Výsledný verdikt byl poněkud rozpačitý. Rakouské úřady prokázaly svou verzi o smyšleném tajném spolku, ale situaci to nijak nezlepšilo. Bouřlivá atmosféra v Českých zemích přetrvala až do konce první světové války. Jediné, co proces přinesl, bylo v podstatě jen uvěznění mladých lidí, kteří zbytečně strávili několik měsíců (někteří let) ve vězení.

Autor je toho názoru, že toto téma bezpochyby nebylo v dosavadní literatuře zcela vyčerpáno a nabízí ještě několik možností dalšího výzkumu do budoucna. Následující bádání by se mohlo soustředit například na vnímání tohoto procesu z pohledu českých a

německých politiků. Dále kupříkladu na to, jaký pohled měly na samotný proces české a zahraniční tiskoviny.

Seznam použitých zdrojů

- AGNEW, Hugh, *The Czechs and the Lands of the Bohemian Crown*, Stanford 2004.
- BOROVÍČKA, Michael, KAŠE, Jiří, KUČERA, Jan, BĚLINA, Pavel, *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XII. b*, Praha 2013.
- ČERNÝ, Karel, *Rudolf Mrva. Pokud lze vraždě jeho přikládati význam politický?*, Praha 1894.
- ČÍŽEK, Antonín, HAJN, Alois, *Proces s tak zvanou Omladinou*, Strakonice 1894.
- JAREŠ, Michal, *Omladináři, antimilitaristé a anarchisté ve vězení*. In: *Zločin a trest v české kultuře 19. století: sborník příspěvků z 30. ročníku symposia k problematice 19. století*, Praha 2011, s. 106–115.
- KŘEN, Jan, *Konfliktní společenství. Češi a Němci 1780–1918*, Praha 2013.
- NEUMANN, Stanislav Kostka, *Politická epizoda: Trochu vzpomínek na hnutí pokrokové a tak zvanou Omladinu*, Praha 1911.
- PAULOVA, Milada, *Jihoslovanský odboj a česká Maffie. Díl I.*, Praha 1928.
- PERNES, Jiří, *Spiklenci proti jeho veličenstvu*, Praha 1988.
- RANDÁK, Jan a kolektiv, *Dějiny českých zemí*, Praha 2016.
- RAŠÍN, Alois, *Paměti Dra Aloise Rašina*, Praha 1929.
- SOKOL, Karel Stanislav, *Vězeňská korespondence z let 1893–1895*, Praha 1929.
- SOUKUP, Josef, *Omladináři. Bojovníci a mučedníci za československou samostatnost*, Praha 1931.
- ŠOLLE, Zdeněk, *Století české politiky. Od Palackého k Masarykovi*, Praha 1998.
- ŠPIRITOVÁ, Alexandra, *Omladináři*. In: *Paginae historiae. Sborník Státního ústředního archivu v Praze.*, Praha 1999, s. 85–111.
- TOMEŠ, Josef a kolektiv, *Český biografický slovník XX. století. II díl*, Praha 1999.
- URBAN, Otto, *Česká společnost 1848–1918*, Praha 1982.
- URBÁNEK, Jan, *Omladina. Úvodní poznámky při zahájení výstavy pokrokového hnutí a procesu s Omladinou*, Praha 1934.
- VESELÝ, Josef, *Z bojů za svobodu. Omladináři v národním odboji a za republiky*, Praha 1923.
- VESELÝ, Pravoslav Antonín, *Omladina a pokrokové hnutí. Trochu historie a trochu vzpomínek*, Praha 1902.

VOJTĚCH, Tomáš, *Mladočeši a boj o politickou moc v Čechách*, Praha 1980.

WEIGERT, Bořivoj, ZIEGLOSER, Jan, *Omladina: 25 let po procesu*, Praha 1919.

Resumé

This bachelor's thesis deals with a lawsuit against a fictitious secret group known as Omladina.

Since 1867, when the settlement between Austria and Hungary took place, we are talking about Austria-Hungary. This separation caused an increase in anti-monarchist sentiments in the Czech lands, which lasted until 1918. The Austrian government was aware of the new problem and was trying to reduce the growth of radicalism in one of its historic countries. Fundamental Articles and Punctuation emerged from these efforts, but none of this led to a calming of the aggravated situation in the Czech lands. In the 1880s, a group of students began to form in Bohemia who created a progressive movement. Initially, the movement was only interested in what was happening around education and students in general, but over time it evolved. Since the 1890s, progressives have become increasingly focused on political developments within the monarchy and are establishing contacts with politicians from the National Liberal Party. At this time, despite all disagreements, some points of punctuation began to take place, which were strongly rejected in the Czech lands. Sharpened political events eventually led to the outbreak of radicalism among progressives in 1893, which led to demonstrations against the Austrian government. The turning point was the demonstration on August 17, which took place on the day of the emperor's birthday. Authorities thought that the protest was run by a secret group and so they began the large-scale arrests of young people. However, the authorities had no evidence for this claim. Many detainees were imprisoned on the basis of a fictional statement by Rudolf Mrva, František Legner and Josef Šerák. Out of these three men had the worst fate Rudolf Mrva, who was murdered. The trial against the imprisoned youths began on January 15, 1894 and ended on February 21, 1894. The process itself was relatively sharpened. During the interrogations, there were clashes between the defendants and the judiciary. Defendants of the accused people tried to prove the innocence of their clients, who were charged with several offenses but were not very successful. At the court proceedings, it was established that the statements which formed the basis of the indictment were fictitious. Despite all the findings and objections, the defendants were eventually found guilty of secret conspiracy and several other crimes. The imprisonment itself was very difficult for many of them, which eventually led to psychological harm or even death. After the experience of imprisonment, some were no

longer involved in politics. Others returned to politics, but in other political parties, where they continued the fight with the Austrian government.